

TÜRKİYƏ MƏKTƏBLƏRİNİN PSIXOLOJİ KONSULTASIYA TƏCRÜBƏSİNDƏ MULTİKULTURALİZM

GAYE BİRNI

Yıldız Texniki Universiteti, Psixoloji yardım və konsultasiya kafedrası,
İstanbul, Türkiyə. E-mail: gaybirni@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8355-2908>

Məqaləyə istinad:

Birni G. (2022). Türkiyə məktəblərinin psixoloji konsultasiya təcrübəsində multikulturalizm. *Azərbaycan məktəbi*, № 4 (701), səh. 121–130

ANNOTASIYA

Məqalənin məqsədi Türkiyə məktəblərinin psixoloji konsultasiya təcrübələrində multikulturalizmin yerini və bu mövzuda araşdırmalarla bağlı ədəbiyyatı nəzərdən keçirməkdir. Bu baxımdan əvvəlcə multikulturalizm anlayışının izahı verilib, multikulturalizm və onun cəmiyyətə təsirinin nəzəri əsasları araşdırılıb. Türkiyə məktəblərinin psixoloji konsultasiya təcrübələrində bu anlayışın yerini araşdırmadan öncə, ölkənin son tarixi və antropoloji quruluşu multikulturalizm baxımından təhlil edilib. Bu regionda Osmanlı İmperatorluğundan bəri çoxmədəniyyətli quruluş üçün qanuni tənzimləmələr mövcud olub. Türkiyə Cümhuriyyətinin qurulmasından sonra etnik azlıqların hüquqi və şəxsi haqları ilə bağlı qiymətləndirmə və müzakirələrin aparıldığı müşahidə olunur. Multikulturalizm məktəb psixoloji konsultasiyası üçün ilkin şərtlərdən biri hesab olunur. Tədqiqatlar göstərir ki, məktəblərdə psixoloji konsultasiya verənlər müxtəlif etnik azlıq qruplarla və ya qaçqınlarla işləməkdə çətinlik çəkə bilərlər. Məktəbdə psixoloji yardım və konsultasiya xidmətlərinin multikulturalizmə uyğun həyata keçirilməsi üçün psixoloji konsultasiya təlimində bilik, məlumatlılıq və təcrübə əhəmiyyətli rol oynayır. Məktəbdə konsultasiya verənlərin sərəştələrini artırmaq üçün onların təhsil prosesinə multikultural konsultasiya yanaşması daxil edilməlidir.

Açar sözlər: Multikulturalizm, məktəbdə psixoloji konsultasiya, psixoloji məsləhətçi təhsili.

Məqalə tarixçəsi

Göndərilib: 16.09.2022
Qəbul edilib: 14.11.2022

TÜRKİYE'DE OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK

GAYE BİRNI

Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-mail: gayebirni@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8355-2908>

Makaleden alıntı:

Birni G. (2022). Türkiye'de Okul Psikolojik Danışmanlığında Çok Kültürlülük. *Azərbaycan məktəbi*, № 4 (701), s. 121-130

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarında çok kültürlülüğün yeri ve bu konuda yapılan çalışmalar hakkında alanyazını incelemek amaçlanmıştır. Bu hususta ilk olarak çok kültürlülük kavramı açıklanmıştır. Çok kültürlülük ve topluma olan etkisi kuramsal temelde incelenmiştir. Kavramın Türkiye'de okul psikolojik danışmanlığı uygulamalarındaki yerini incelemeyen önce Türkiye'nin yakın tarihsel ve antropolojik yapısı çok kültürlülük bakımından ele alınmıştır. Türkiye coğrafyasında Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren çok kültürlü yapıya yönelik hukuki düzenlemelerin yapıldığı; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile de azınlık grupların hukuki ve özlük hakları konusunda değerlendirmelerin ve görüşmelerin süregeldiği görülmektedir. Okul psikolojik danışmanlığı açısından ise çok kültürlülük mesleğin bir önkoşulu olarak bulunmaktadır. Araştırmalara göre okul psikolojik danışmanları farklı azınlık gruplar veya mülteciler ile çalışırken zorluk çekebilmektelerdir. Okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin çok kültürlülüğe uygun bir şekilde yürütülmesi için psikolojik danışmanlık eğitiminde bilgi ve farkındalık kazanımı ile uygulama boyutunda süpervizyonun önemi ortaya çıkmaktadır. Okul psikolojik danışmanların yeterliklerinin artması için eğitim sürecinde çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımına yer verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, okul psikolojik danışmanlığı, psikolojik danışman eğitimi.

Makale Tarihiçesi

Gönderim tarihi: 16.09.2022

Kabul tarihi: 14.11.2021

MULTICULTURALISM IN SCHOOL COUNSELING IN TÜRKİYE

GAYE BIRNI

Research Assistant, Yıldız Technical University, Department of Psychological Counseling and Guidance, Istanbul, Türkiye. E-mail: gayebirni@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8355-2908>

To cite this article:

Birni G. (2022). Multiculturalism in School Counseling in Türkiye. *Azerbaijan Journal of Educational Studies*. Vol. 701, Issue IV, pp. 121-130

ABSTRACT

In this study, it is aimed to examine the place of multiculturalism in school counseling practices in Türkiye. In this regard, firstly, the concept of multiculturalism is explained. Multiculturalism and its impact on society are examined on a theoretical basis. Before examining the place of the concept in school counseling practices in Türkiye, the historical and anthropological structure of Türkiye is discussed in terms of multiculturalism. According to this review, legal arrangements have been made for the multicultural structure in Türkiye since the Ottoman Empire. It is seen that with the establishment of the Republic of Türkiye, evaluations, and negotiations on the legal and personal rights of minority groups continued. In terms of school counseling, multiculturalism is a prerequisite for the profession. According to research, school counselors may have difficulties working with different minority groups or refugees. In order to carry out school counseling services in accordance with multiculturalism, the importance of supervision in psychological counseling education, knowledge and awareness gain are highlighted. In order to increase the competencies of school counselors, multicultural counseling approach should be fairly included in the education process.

Keywords: Multiculturalism, school counseling, counselor education.

Article history

Received: 16.09.2022

Accepted: 14.11.2022

GİRİŞ

Çok kültürlülük; etnik, ulusal ve dini boyutlarda farklılık gösteren azınlıkların nasıl anlaşılabilir ve onlara karşı nasıl uygun tepkilerin verilmesi gerektiği tartışmaları ile ortaya atılan bir kavramdır (Song, 2010). Kavram göreceli olarak yenidir: Oxford sözlüğüne göre çok kültürlülük (multiculturalism) kelimesi 1950 ve 1960'lara dayanmaktadır (Raz, 1998). Çok kültürlülük ideasının temelinde, baskın olan kültürün içine kaynaşarak asimile olmayı reddetme düşüncesi vardır (Song, 2010). Çok kültürlü ortamın sağlanması için asimilasyona karşı gelinerek, azınlık gruplar ile baskın kültür arasında eşitliğin sağlanması gerektiği teorisi bulunmaktadır. Azınlık kültürel, etnik ve dini gruplar bir araya gelerek kendi topluluklarını oluşturabilmeli, kendi özerkliklerini/otonomilerini ortaya koyabilmeli ve isterlerse bireylerin topluluklarını terk etme hakkı sağlanmalıdır (Kukathas, 1992).

Çok kültürlülüğe bir yaklaşım olarak Will Kymlicka'nın teorisine bakılabilir. Kymlicka azınlık grupların hak ettikleri değeri ve özgürlüğü elde edebilmesi için eşitlik çalışmalarının yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Eşitlik haklarının üzerine bu grupların tanınması ve olumlu bir şekilde barınabilmeleri gerektiği öne sürülmüştür (Kymlicka, 1995'ten aktaran Song, 2010). Bu, toplum içinde azınlıkların da saygı ve kabul görmeleri ile gerçekleşebilir (Kymlicka & Banting, 2006). Toplum içinde çok kültürlülüğün uygulanması için politik ve hukuki haklar üzerinde çalışmaların yapılması esastır. 1992'de Birleşmiş Milletler Ulusal, Etnik, Dini veya Dilsel Azınlık Gruplara Dahil İnsan Hakları Beyannamesini kabul etmiştir. Benzer şekilde çeşitli ulusal organizasyonlar da azınlık grupların insan hakları üzerine çalışmalar yapmış ve yapmaya devam etmektedirler (Kymlicka, 2007).

Bireylerin ve azınlık grupların insan haklarını korumak açısından bu gruplara kendi kültürlerini yaşayabilecekleri eşitlikçi ve saygılı bir yaşam ortamı sağlamak oldukça önemlidir. Çok kültürlü ve kültüre duyarlı bir toplum, bireyler arasında temel hak ve özgürlüklere değer veren refah seviyesi yüksek bir toplumu oluşturacaktır. Raz (1998) azınlık gruplar ve baskın kültür arasında uyumun sağlanabilmesi için bazı niteliklerin altını çizmektedir: (1) Bütün kültürel, etnik ve dini grupların gençleri eğitilmelidir. Ülkenin temel grupları ve kültürleri hakkında genel kültür bilgisi tüm gençlere verilmelidir. Bütün grup ve kültürlere saygı duyulmalıdır. (2) Farklı grupların gelenek göreneklere ve adetleri, tolerans gösterilebilecek sınırlar içinde, devlet tarafından yasalar ile ve ayrıca özel kurum ve kuruluşlar, iş verenler ve topluma hizmet veren diğer kuruluşlarca tanınmalıdır.(3) Toplum gözündeki ırk-eğitimsizlik-fakirlik ilişki algısı kırılmalıdır. Toplum tarafından bazı etnik gruplara karşı benimsenen eğitimsiz ve fakir tiplere yaklaşımı o etnik gruba dahil bütün üyelere zarar verecektir. (4) Özerk topluluklar, gruplar, kütüphaneler ve müzeler gibi çeşitli organizasyonlar için sosyal destekleme poliçeleri hazırlanmalıdır. (5) Topluma açık alanlar, park ve bahçeler, sokaklar, alışveriş merkezleri vb. mekanlar toplumun bütün üyelerine açık olmalıdır; birey her ne etnik, din veya dilsel gruba ait olursa olsun.

Raz'ın (1998) belirttiği yukarıdaki gereklilikler incelendiğinde, gençlerin kültüre duyarlı ve çok kültürlü bir yapıda eğitilmesi üzerinde ehemmiyetle durulduğu görülmektedir. Çok kültürlü bir eğitim ortamı oluşturulabilmesi için eğitim sisteminin tüm çerçevesinin kültüre duyarlı ve çok kültürlü bir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir. Burada önemli bir faktör okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetidir. Okullarda azınlık gruba ait çok sayıda öğrenci bulunmaktadır. Günümüz dünyasının bir gerçeği olan savaş ve mültecilik de ülkeler içinde çeşitli azınlık gruplarının sayısını gün geçtikçe artırmaktadır. Örneğin Birleşmiş Devletler'deki okullarda 20. yüzyılın sonunda yapılan bir istatistik çalışmasına göre öğrencilerin üçte birinden fazlası azınlık

gruplara dahildir (Hoffman, 2000). Azınlık gruplar ile farklı kültürlerin bir arada bulunması, okul içinde yürütülen eğitim ve öğretim hizmetlerini etkilemektedir (Yeh, 2004). Yine öğrencinin iç dünyası ile birebir ilişkili olan okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri için farklı kültürleri tanıma, saygı gösterme, anlayabilme ve psikolojik danışmanların konu hakkında kendilerini yeterli hissetmeleri oldukça önemlidir. Kültürel farkları ve özellikleri anlama psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri içinde bulunan bireyi tanıma boyutu ile de ilişkilidir. Devletin baskın kültüründen farklı kültürlere ve normlara sahip olan azınlık öğrencilerin özerklik ve otonomilerini bastırarak, ülkenin güçlü insanları tarafından karar verilen kültüre uymalarını aşlamak, bu öğrencileri aykırı ve bastırılmış tipten mağdur yapmaktadır (Yeh, 2001). Asimilasyon ve baskı üstüne bir düzen ile eğitilmiş gençler arasında suçta sürüklenme, eğitime devam etmeme/edememe, işe yerleşememe ve geçimini sağlayamama gibi ciddi insani ve toplumsal sorunlar oluşabilmektedir. Konunun öneminden dolayı Psikolojik Danışman eğitiminde çok kültürlülük ve kültüre duyarlılık konularının altı çizilmektedir (Lewis & Hayes, 1991; Romano & Kachgal, 2004). Farklı kültürlerden gelen öğrenciler ile sağlıklı bir şekilde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yürütülebilmesi için çok kültürlülüğe dair yeterlilik ve okul psikolojik danışmanının algısı üzerine çalışmalar yapılmıştır (Constantine & Yeh, 2001; Holcomb-McCoy, 2004).

Osmanlı İmparatorluğu’ndan günümüz Türkiye Cumhuriyeti’ne bir inceleme yapıldığında Türkiye coğrafyasının birçok farklı kültür alt grubuna sahip olan çok kültürlü bir vatandaş profiline sahip olduğu görülmektedir (Ercins & Görüşük, 2016). Son yıllarda gerçekleşen savaşlar sonucunda da büyük sayıda mülteci Türkiye’ye sığınmıştır. Ağustos 2022 verilerine göre Türkiye’de 3.65 milyon Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır, ve bu durum Türkiye’yi dünyanın en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesi kılmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022). Bu nüfusun yaklaşık %47’sini eğitim çağında olan bireyler oluşturmaktadır (Akbal & Kurşuncu, 2022). Bu durum Türkiye eğitim sisteminde de çok kültürlülük konuşmalarının yoğunluğunu artırmıştır. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de okul psikolojik danışmanlık hizmetlerinde çok kültürlülüğün yeri eskisinden de daha fazla dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de okul psikolojik danışmanlığı hizmeti kapsamında yapılan çok kültürlülük çalışmalarını incelemektir. Bu inceleme için öncelikle çok kültürlülük ve Türkiye’de çok kültürlülüğün yerinden bahsedilmiştir. Daha sonrasında Türkiye’de okul psikolojik danışmanlığında yapılan çok kültürlülük çalışmaları derlenmiştir. Sonuç bölümünde tartışma ve eğitimciler ile politikacılara önerilerde bulunulmuştur.

TÜRKİYE’DE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK

Türk toplumunun ve Türkiye’de yaşayan bireylerin çok kültürlülük düşüncesine pek de yabancı olmadığı söylenebilmektedir. Hem geçmişi hem de coğrafi özellikleri bakımından bugünün Türkiye’si çok çeşitli yelpazede grupların tarih boyunca geldiği, geçtiği, ve bazen de kaldığı topraklar olmuştur. Farklı birçok grubun uyum içinde beraber yaşadığı Türk tarihine yansımıştır (Ercins & Görüşük, 2016).

Osmanlı döneminde vatandaşlar genel bir çatıda birleşip “Osmanlı vatandaşı” olarak ifade edilmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası ulus-millet görüşünün öne çıkması ile Osmanlı İmparatorluğunda da azınlıkların hakları ve özgürlükleri ses getirmiştir (Ercins & Görüşük, 2016). Osmanlı İmparatorluğu yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda azınlık gruplar yine bu topraklarda varlıklarını sürdürmüştür. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de azınlık olan gruplar için eğitim de

dahil olmak üzere düzenlemelerin yapılması gerektiği düşünülmüştür (Çelik, 2008). Lozan Antlaşmasında da azınlık grubun toplu şekilde bulunduğu yerlere kendi dilleri ile eğitim veren okulların açılabilmesi maddesi ile eğitimde çok kültürlülüğün altı çizilmiştir (Çelik, 2008). Azınlık grupların hakları için 2004 yılında Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubunun Başbakanlığa verdiği raporda, azınlık gruplar için ayrıca bir sınıflandırma yapmadan, bütün Türk vatandaşları için eşit hakların uygulanması gerektiği önerisi bulunmuştur (Çelik, 2008). Yakın zamanlı gelişmeler içinde de mahkemelerde azınlıkların kendi dilleri ile savunma yapabilmeleri, devlet okullarında tercih dahillerinde ana dillerini de öğretebilmeleri ve benzer şekilde farklı ana dilin konuşmasına destekleyici düzenlemeler yapılmıştır (Ercins & Görüşük, 2016).

Yukarıda bahsedildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti için çok kültürlülük düzenlemeleri yüz yıllardır devam etmektedir. Bu konuyu günümüz eğitim anlayışı bakımından ele aldığımızda öğrencilerin bireysel farklılıklarının kabulü ve saygı gösterilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlere gösterdiği yol ele alındığında, bireysel farklılıklara duyarlı bir eğitim zihniyetinin benimsendiği görülmektedir. Bu şekilde bireysel farklılıklara saygı duyularak verilen eğitim anlayışına çok kültürlü eğitim veya kültüre duyarlı eğitim denilmektedir. 21. yüzyıl eğitim anlayışına sahip öğretmen yetiştirmek için çok kültürlü eğitim çalışmalarının yapılması önerilmektedir (Polat, 2009). Bu gereksinim, öğretmenlerde olduğu gibi okulun diğer bütün personeline de mevcuttur (Cirik, 2008). Öğrencilerin sorunları için destek sağlamak adına görevlendirilen okul psikolojik danışmanları için çok kültürlü eğitim hizmeti anlayışına sahip olmak günümüz sosyolojik ihtiyaçlarına cevap vermek ve psikolojik danışmanlığın esaslarından insancıl yaklaşımın sağlanabilmesi için son derece önemlidir.

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞINDA ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK VE TÜRKİYE'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Psikoloji alanında da çok kültürlülük oldukça önemlidir. Neden önemli olduğuna dair basit bir cevap verilebilir: Tek/ortak bir kültür üzerinden yola çıkan bir bakış açısı benimsendiğinde sahadaki uygulamalar daha az doğru ve etkisiz olabilecektir. Psikolojide savunulan çok kültürlülük yaklaşımı her bir insanın birbiri ile eş ve aynı seviyede değerli olduğu düşüncesidir (Fowers & Richardson, 1996). Psikolojinin tanımı içinde "insan davranışının bilimsel incelenmesi" açıklaması geçmektedir. Bu şuna işaret eder: Psikoloji bütün insanları kapsar; her çeşit ve gruptan insan inceleme içine dahil edilmelidir (Triandis & Brislin, 1984). Çeşitli Psikoloji kuram ve yaklaşımlarının kültüre uygunluk ve çok kültürlü olup olmadığı incelenmektedir ve bu yönde eleştirilerin yapıldığı görülmektedir (Murdock, 2019). Ayrıca Kültürel Psikoloji çerçevesinde yapılan kültürlerarası karşılaştırma çalışmalarında da çok kültürlülük benimsenmektedir. Çalışmalar değerlendirilirken veya psikolojik danışma hizmeti verilirken de çalışmanın yapıldığı grup ve o grubun kültürü ele alınmalıdır (Sue, Arredondo & McDavis, 1992).

Çok kültürlülüğün bariz ve güçlü bir şekilde karşımıza çıktığı başka bir düzenek de okullardır. Küreselleşen dünyada göçmen ve mülteci bireylerin yaşadıkları problemler hararetli bir şekilde konuşulurken bir yandan da uzun zamandır bazı devletlerin içinde bulunan azınlık grupların hak ve özgürlüklerini elde etmek için sosyal ve hukuksal savaş verdiği günleri yaşanmaktadır. Örnek verilirse Black Lives Matter (Siyahilerin hayatı değerlidir/önemlidir), Anti İslamafobi, Uygur Türkleri, Afganlar ve Suriyeliler ve benzeri birçok grubun özlük hakları savunmaları ve daha niceleri... Bu toplumsal ve politik gelişmeler okullara da yansımaktadır.

Ratts ve Greenleaf (2018) çok kültürlü ve sosyal adaletli bir psikolojik danışmanlık yeterliğinin

oluşması için 4 boyuttan oluşan liderlik çerçeve planı oluşturmuşlardır. İlk boyut öğrenci ile herhangi bir iletişime geçmenin öncesinde, Psikolojik danışmanın kendi kültür ve sosyal düzeni hakkında öz farkındalığının oluşmasıdır. Ayrıca öğrencilik ile ilişkili olan kendi değer yargıları ve düşüncelerinin de farkında olmalıdırlar. İkinci olarak Psikolojik danışman danışanlarının gözünden dünya kültürünün nasıl gözüktüğünü anlayabilmelidir. Eğer danışanların kültürüne hakimler ise danışan/öğrenci ile görüşürken onların söylediklerini kültürel olarak daha iyi anlayabilir ve benzer kültürel dil ifadelerini kullanabilirler. Üçüncü olarak danışma ilişkisi gelir. Danışman kendi öz farkındalığını ve danışan/öğrencinin kültürü ile birlikte ele alıp terapötik bir ilişki kurabilirse, danışan için yakınlık ve anlaşılma hissi oluşabilir. Yani terapötik ilişki seviyesi yükselebilir. Son olarak da bu üç basamağı gerçekleştiren psikolojik danışman, danışanı/öğrencisi için psikolojik danışma hizmeti ve hak savunuculuğu konusunda nasıl en iyi şekilde yardım edebileceğine sağlıklı bir şekilde karar verebilir. Bir örnek projede, e-exchange programı kullanılarak Birleşmiş Devletler ile Avustralya’dan Okul Psikolojik Danışmanlığı yüksek lisans öğrencileri 5 hafta boyunca çevrimiçi kültürel değişim hareketliliğine katılmıştır. Öğrenciler birbirlerinin kültürleri, güncel konu ve sorunları ve bakış açılarını öğrenmişlerdir (Bhat & McMahon, 2016). Böylece katılan öğrencilerin çok kültürlülük hakkında farkındalıklarının arttığı ifade edilmektedir.

Okullarda çok kültürlülük hakkında Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında; psikolojik danışma mesleğinin gelişimi, psikolojik danışmanların sahip olması gereken beceriler arasında kültüre duyarlılık, öz yeterlilik, Suriyeli mülteciler ve benzeri azınlık gruplara dahil bireyler ile çalışırken çok kültürlü yaklaşım benimseme hakkında çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Kararımak (2008), çok kültürlü psikolojik danışmanın aslında yeni bir kavram gibi gözükse de, özünde psikolojik danışmanın zaten kültüre duyarlı olduğunu; bireyler ile çalışırken önyargılarından uzak bir şekilde çevrenin birey üzerinde etkisini de inceleyen bir bilim olduğundan bahsetmiştir. Psikolojik danışmanlık içinde kültüre duyarlılığı barındırır da, eğitim sırasında özellikle bu konuda bilgi aktarımının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunu destekleyen bir araştırma sonucuna göre, çok kültürlülük ile psikolojik danışmanların öz yeterlikleri ilişkili bulunmuştur (Erkan, 2011). Ülkenin kendiliğinden var olan çok kültürlü yapısı ve son yıllarda gittikçe artan mülteci/sığınmacı öğrenci sayısı ile okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin uygulanmasında kültüre duyarlı olmanın gerektiği düşünülmektedir (Yeşilyaprak, 2019).

Özer ve İlhan (2015) çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini ölçen bir ölçek geliştirmiştir. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri bilgi, farkındalık ve beceri olmak üzere üç alt boyut ile incelenmektedir. Bu boyutların kazandırılması için lisans eğitimi oldukça önemlidir. Yıldırım (2020) çalışmasında ise çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin kültürel zeka, mesleki deneyim ve çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi tarafından açıklandığını bulmuştur. Genç ve Yüksel-Şahin (2018) de psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliliklerini çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir. Çalışmanın bulgularına göre psikolojik danışmanlık eğitimi sırasında yürütülen psikolojik danışmanlık oturum sayısı ve süpervizyon alınan oturum sayısına göre kültüre duyarlılık farklılaşmıştır. Bulgularda eğitim düzeyinin (yüksek lisans/doktora) yükselmesi kültüre duyarlı psikolojik danışmanlık için anlamlı yordayıcı olmasa da, en yüksek puanların doktora öğrencilerine sahip olduğu görülmüştür. Yalçın Güler’in (2020) yüksek lisans tezi çalışmasında da çok kültürlü psikolojik danışmanlık eğitiminin yeterlik için anlamlı yordayıcı olduğu bulunmuştur. Bu araştırmalar incelendiğinde psikolojik danışmanların çok kültürlülük beceri ve yeterliklerini artırmaları için verilen psikolojik danışmanlık eğitiminin önemi pekişmektedir.

Ulusal alanyazında azınlık gruplar olarak Suriyeli çocuklarla yürütülen psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri için çok kültürlülüğün üstünde durulmaktadır. Işık ve Kaynak (2020) geçici eğitim merkezlerinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının Suriyeli çocuklar hakkında genellikle olumlu algılara sahip olduğunu bulmuşlardır. Suriyeli çocuklar hakkındaki algılarının “zarar görmüş, desteğe ihtiyaç duyan, mücadelecı ve güçlü” gibi insancıl ve pozitif algıların olduğu görülmektedir. Yalçın Güler’in (2020) nitel bulgularına göre psikolojik danışmanların çok kültürlülük algıları yüksek olmasına rağmen, Suriye kültürü hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve diğer meslektaşlarının da çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini düşük gördükleri ifade edilmiştir. Kağnıcı (2017) Suriyeli mülteci çocuklar için okul psikolojik danışmanlarının başta kültüre uyum, travma bilgi ve müdahalesi, çok kültürlü psikolojik danışma ve hak savunuculuğu yardımları olmak üzere bazı rol ve sorumlulukları olduğunu dile getirmiştir.

Bulgular incelendiğinde okul psikolojik danışmanlarının bütün azınlık gruplar için hem kendi kültürünü tanıma hem azınlık kültürünü tanıma, bilgi sahibi olma ve çok kültürlülük bilışı ile psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini yerine getirmesi önerilmektedir. Bu farkındalığın ve üst bilışin kazandırılması için de psikolojik danışmanlık ve rehberlik eğitimi sırasında öğrenim planı içinde yer verilmesi ve süpervizyon sırasında dikkat edilmesi önerilmektedir. Yine Milli Eğitim Bakanlığı’nın hizmet içi eğitimleri ile çok kültürlülük konusunda eğitimler verilebilir ve çalıştaylar düzenlenebilecektir.

SONUÇ

Yukarıda bahsedilen çalışmaların sonuçlarına göre; kültürler hakkında bilgilerin, kültüre duyarlılığın, çok kültürlü/kültüre duyarlı psikolojik danışmanın psikolojik danışmanlık eğitiminde oldukça önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Yine psikolojik danışmanlık uygulamalarında süpervizyonun çok mühim olduğu ifade edilebilir. Süpervizyon verilmesi ile kültüre duyarlılık ve çok kültürlülük konusunda da muhtemel problemler için, aday (veya süpervizyonu alan) psikolojik danışmana çözümler sunulabilir. Türkiye’nin cumhuriyet tarihinden de eski olan sosyolojik ve antropolojik örüntüsü içinde bulunan çeşitli farklı gruplar ile günümüz dünyasının gerçeğı olan mülteciler gibi azınlık gruplar ile baskın kültürel gruplar arasında uyum, anlayış, saygı ve hak eşitliğinin sağlanabilmesi için çalışmaların yapılması gerektiğı alanyazında açıktır. Formal eğitim ile toplumun kültür ve felsefi düşüncelerini etkileyen okullarda da çok kültürlülük çalışmalarının tam bir şekilde yapılması oldukça önemlidir. Okulda hem genel bilincin sağlanması hem de azınlık grupların sağlıklı bir ortama sahip olabilmeleri ve eğitimlerini sağlıklı bir ortamda yürütebilmeleri için okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde çok kültürlü yaklaşım benimsenmelidir. Bu hususta psikolojik danışmanların yeterliklerini artırmak için üniversitelerde akademik eğitim ve Milli Eğitim Bakanlığında mesleki gelişim boyutunda çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- 1 Akbal, İ., & Kurşuncu, T. (2022). Türkiye Cumhuriyetinin Suriyeli sığınmacılara yönelik kamu politikaları. M. Kartal ve İ. Akbal (Der.). *Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Göç: Kuramlar, Politikalar, Uygulamalar ve Ekonomik Sonuçlar* içinde (ss. 75-97). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- 2 Bhat, C. S., & McMahan, M. (2016). Internationalization at home for counseling students: Utilizing technology to expand global and multicultural horizons. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 38(4), 319-329.

- ³ Buyruk Genç, A., & Yüksel Şahin, F. (2018). Psikolojik Danışmanların Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 6(85), 593-618.
- ⁴ Cirik, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 27-40.
- ⁵ Constantine, M. G., & Yeh, C. J. (2001). Multicultural Training, Self-Concepts, and Multicultural Competence of School Counselors. *Professional School Counseling*, 4(3), 202-212.
- ⁶ Çelik, H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye’deki görünümü. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 319-332.
- ⁷ Ercins, G., & Görüşük, L. (2016). Türkiye’de ve Batı’da Çokkültürlülük Gerçeği. *Electronic Turkish Studies*, 11(2) 383-401.
- ⁸ Erkan, Z. (2011). *Okul psikolojik danışmanı öz-yeterliğini yordamada eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ⁹ Fowers, B. J., & Richardson, F. C. (1996). Why is multiculturalism good?. *American psychologist*, 51(6), 609-621.
- ¹⁰ Holcomb-McCoy, C. (2004). Assessing the multicultural competence of school counselors: A checklist. *Professional School Counseling*, 7(3), 178-186.
- ¹¹ Göç İdaresi Başkanlığı. (2022). İstatistikler. 17.08.2022 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişildi.
- ¹² Işık, Ş., & Kaynak, Ü. (2020). Geçici Eğitim Merkezlerinde Çalışan Okul Psikolojik Danışmanların Suriyeli Mülteci Çocuklara Yönelik Algılarının Metaforla İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 624-649.
- ¹³ Kararımak, Ö. (2008). Multiculturalism, Cultural Sensitivity and Counseling. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 115-129.
- ¹⁴ Kukathas, C. (1992). Are there any cultural rights?. *Political theory*, 20(1), 105-139.
- ¹⁵ Kymlicka, W. (2007). Multicultural odysseys. *Ethnopolitics*, 6(4), 585-597.
- ¹⁶ Kymlicka, W., & Banting, K. (2006). Immigration, multiculturalism, and the welfare state. *Ethics & International Affairs*, 20(3), 281-304.
- ¹⁷ Lewis, A. C., & Hayes, S. (1991). Multiculturalism and the school counseling curriculum. *Journal of counseling & Development*, 70(1), 119-125.
- ¹⁸ Murdock, N. L. (2019). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (2. basımdan Çev. F. Akkoyun). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ¹⁹ Özensel, E. (2008). Osmanlı Zimmî Hukuku ve Çok kültürlülük. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20, 65-74.
- ²⁰ Özer, Ö., & İlhan, T. (2015). Çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Turkish Studies*. 10(7), 781-802.
- ²¹ Polat, S. (2009). Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- ²² Ratts, M. J., & Greenleaf, A. T. (2017). Multicultural and social justice counseling competencies: A leadership framework for professional school counselors. *Professional School Counseling*, 21(1b), 1-9.
- ²³ Raz, J. (1995). *Ethics in the public domain: Essays in the morality of law and politics*. Oxford University Press.
- ²⁴ Raz, J. (1998). Multiculturalism. *Ratio Juris*, 11(3), 193-205.
- ²⁵ Romano, J. L., & Kachgal, M. M. (2004). Counseling psychology and school counseling: An underutilized partnership. *The Counseling Psychologist*, 32(2), 184-215.
- ²⁶ Song, S. (2010). *Multiculturalism*. Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.).
- ²⁷ Sue, D. W., Arredondo, P., & McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling & Development*, 70(4), 477-486.
- ²⁸ Triandis, H. C., & Brislin, (1984). Cross-cultural psychology. *American Psychologist*, 39, 1006-1016.

- ²⁹ Yalçın Güler, İ. (2020). *Okul psikolojik danışmanlarının Suriyelilere yönelik kaygı ve sosyal temaslarının çokkültürlü psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ³⁰ Yeh, C. J. (2001). An Exploratory Study of School Counselors' Experiences with and Perceptions of Asian-American Students. *Professional School Counseling*, 4(5), 349-356.
- ³¹ Yeh, C. J. (2004). Multicultural and contextual research and practice in school counseling. *The Counseling Psychologist*, 32(2), 278-285.
- ³² Yeşilyaprak, B. (2019). Türkiye'de Mesleki Rehberlik Ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetleri: Güncel Durum Ve Öngörüler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 73-102.
- ³³ Yıldırım, O. (2020). Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliklerinin Yordanmasında Kültürel Zekâ, Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Eğitimi ve Mesleki Deneyimin Rolü. *E-International Journal of Educational Research*, 11(1). 41-52.